

Šaulių sąjungos įkūrėjas, knygnešys ir švietėjas

Vladui Putvinskiui-Pūtviui - 150

Palangos senosios gimnazijos biblioteka
2023

„Šauliškumas yra tiek pat senas kaip ir tauta.

Šveicarijos šauliai laiko savo idealu Vilių Telį.

Mūsų tautos šauliai irgi turėjo savo statutą

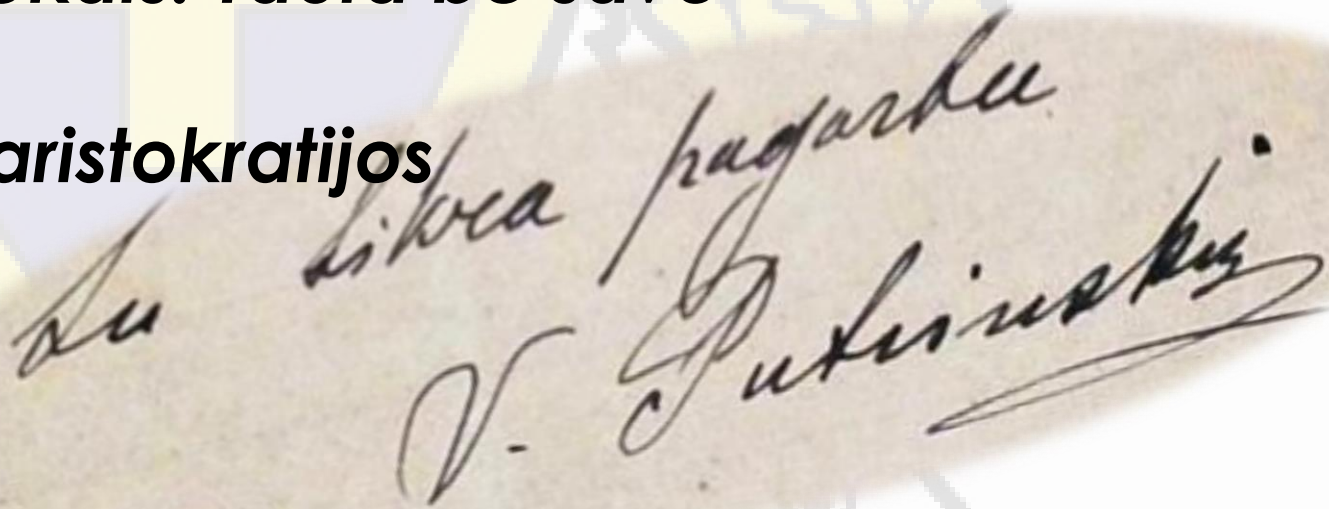
parašytą ne popieriu, bet širdy tais laikais,

kada šaudė lankais ir saidokais. Tauta be savo

dvasios riterių, be idėjinės aristokratijos

turi žūti...“

(Vladas Putvinskis, 1928 metai)

*su šilva pagarba
V. Putvinskis*

Dvarininkas, visuomenės ir kultūros veikėjas, rašytojas, knygnešys, žuvininkystės pradininkas Lietuvoje, vienas iš Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjų V. Putvinskis-Pūtvis gimė 1873 m. spalio 6 d. Rygoje.

Augęs lenkiškoje aplinkoje, namuose kalbėjo lenkiškai, bet apie 1900 m. apsisprendęs būti lietuviu, kartu su žmona Emilija Gruzdyte-Putvinskiene, Motiejaus Valančiaus giminaite, ėmė mokytis lietuvių kalbos. Ypač didelę įtaką jiems padarė Povilas Višinskis.

1894–1896 m. Halės universitete studijavo žemės ūkį. Nuo 1896 m. gyveno jam priklausančiame Šilo Pavėžupio dvare (Kelmės r.).

Mirė 1929.03.07 Kaune, palaidotas Kelmėje.

*Vladas Putvinskis ir Marija Putvinskaitė-Žmuidzinaičienė
~XIX a. 9 deš. pab. Autorius nežinomas. Šiaulių Aušros muziejus
© Šiauliai Aušros Museum*

V. Putvinskis apmokėdavo visas išlaidas ir atlyginimus mokytojams. Gabesniuosis vaikus siuntė mokytis toliau, juos rėmė. Suaugusiesiems steigė vakarinius kursus. Suaugusiuosis ir vaikus mokė ir pats V. Putvinskis. Jis svajojo įsteigti viešą mokyklą, kurioje būtų žemės ūkio ir amatų klasės, buvo paskyręs jai sklypą, nubraižęs mokyklos planą, tačiau pastatyti nepavyko, nes susidūrė su įvairiais trukdymais. Šilo Pavėžupio dvaras tapo lietuviybės centru, čia kas mėnesį vykdavo literatų susirinkimai, kuriuose dalyvaudavo to meto inteligentai ir žymiausi šalies rašytojai.

A. Janulaičiui pasiūlius, V. Putvinskis Šilo Pavėžupyje įsteigė didžiausią lietuviškos spaudos gabenimo, paskirstymo ir persiuntimo centrą Žemaitijoje. Visą persiuntimą buvo apgalvojęs ir pasiruošęs visokiems netikėtumams: pasirūpinęs ginklų, laikė slaptas sargybas. Pavykdavo apgauti žandarus – į jų rankas nepakliuvo nė vienas spaudos transportas, nors dvaras buvo šnipų sekamas. Slėptuves įrengė sode, svirne, miške.

Spauda buvo gaunama ir siunčiama reguliariai. Priimdavo užsakymus iš knygnešių bei prenumeratorių, susisiekdavo su Mažosios Lietuvos leidyklomis. Iš Mažosios Lietuvos spaudą atveždavo dvaro kumečiai K. Račkauskas ir Pranas Penikas. Pranas Penikas Prūsijoje susisiekdavo su Morta Zauniūte, pagal iš anksto parengtą užsakymą paimdavo uždraustą literatūrą, organizuodavo jos gabenimą per sieną, vėliau pristatydavo į Putvinskiams priklausiusį Graužikų kaimą, iš kur patekdavo į Šilo Pavėžupio dvaro teritorijoje įrengtas slaptavietes – spaudos sandėliukus. Mažesni spaudinių kiekį atsiimdavo patys adresatai, didesnius, siunčiamus toliau, išgabendavo arkliais. Knygos dažniausiai būdavo platinamos Šiauliuose ir jų apylinkėse. Toks spaudos gabenimas truko apie septynerius metus iki pat 1906 m., kol V. Putvinskis pateko į kalėjimą. Aktyviai talkininkavo žmona Emilija, Gruzdžių dvaro administratorius A. Kalnietis, studentas V. Kalnietis, Palendrių dvaro savininkė Idalija Noreikaitė-Višomirskienė ir kt.

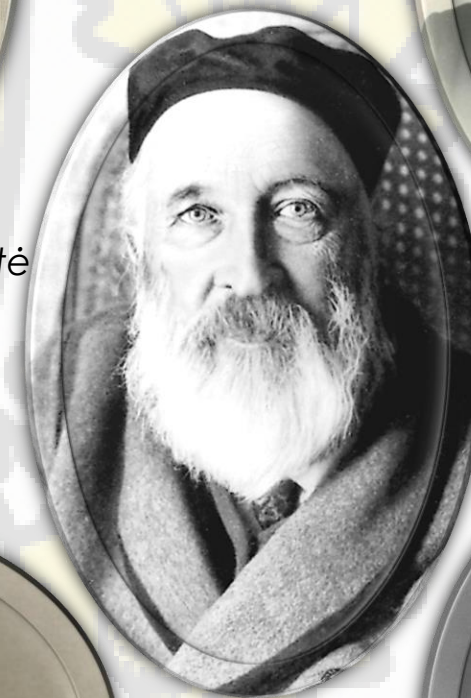
1902 m. Šilo Pavėžupio dvare įvyko susirinkimas, kurio metu buvo tariamasi dėl Lietuvos demokratų partijos įkūrimo, kuri netrukus ir pradėjo veikti Vilniuje. V. Putvinskis aktyviai dalyvavo 1905 m. revoliuciniuose įvykiuose, agitavo prieš carą. Už politinę veiklą buvo suimtas, kalintas ir ištremtas.

Putvinskis bendradarbiavo su demokratinės krypties inteligentais Petru Avižoniu, Jonu Jablonskiu, Augustinu Janulaičiu, Gabriele Petkevičaitė-Bite, Povilu Višinskiu ir kt. (jie V. Putvinskio dvare ir rinkdavosi). 1906 m. jam buvo uždrausta gyventi Lietuvoje ir Kurše; iki 1914 m. gyveno Jaltaje. 1914 m. grįžo į Lietuvą, bet netrukus buvo ištremtas į Nižnij Novgorodo (dab. Gorkis) guberniją. 1918 m. apsigyveno Lietuvoje.

Augustinas Janulaitis

Gabrielė Petkevičaitė Bitė

Jonas Jablonskis

Povilas Višinskis

Petras Avižonis

Vladas Putvinskis su šauliais. Antroje eilėje sėdi iš kairės antra Joana Dudėnienė, trečias – Litvinas, ketvirta – Emilija Putvinskienė, penktas – Vladas Putvinskis. Trečioje eilėje antras iš kairės stovi Kazys Dudėnas. Ketvirtoje eilėje trečias iš dešinės – Vytautas Putvinskis.

LIMIS nuotr.

1919 m. kartu su bendraminčiais įkūrė Lietuvos šaulių sąjungą, 1919–1922 m. buvo jos pirmininku. Sąjungos nariai vadovavosi V. Putvinskio parengtais Sąjungos įstatais ir programa. 1920 m. susitarta dėl Šaulių sąjungos kasmetinės šventės – ji buvo švenčiama birželio 23 – 24 d., per Jonines, Kelmės valsčiaus Graužikų kaime, ant Žvėryno kalno.

1897 m. rugpjūčio 12 d. vedė Emiliją Gruzdytę ir po vestuvių persikėlė gyventi į Šilo Pavėžupį.

1898 m. rugpjūčio 4 d. jiems gimė sūnus Stasys, buvęs Lietuvos žemės ūkio ministras.

Iš viso Vladas Putvinskis su žmona išaugino 5 vaikus: tris dukras ir du sūnus. Vyriausioji dukra Onutė Tercijonienė buvo žinoma pedagogė ir visuomenės veikėja. 1919 m. ji įsijungė į Šaulių sąjungos sanitarinę veiklą, buvo Kauno būrio moterų skyriaus pirmoji vadė, savo publikacijas skelbdavo žurnaluose „Motina ir vaikai“, „Trimitas“, „Šaulė“, „Šeima“. 1949 m. ji apsigyveno JAV.

Jauniausioji Pūtvių duktė Sofija Mantautienė (Marcinkevičienė) dirbo ELTOJE. Ji taip pat buvo įsijungusi į Šaulių sąjungos veiklą, 1938 m. vadovavo Šaulių moterimis, skaitė paskaitas, bendradarbiavo spaudoje. Į vakarus pasitraukė 1944 m.

Emilija ir Vladas Putvinskiai

Vladas Putvinskis buvo geras ūkininkas. Dar 1899 m. rudenį Šilo Pavėžupio dvare Vl. Putvinskis iškasė bandomąjį tvenkinį, kuriame kitų metų pavasarį pradėjo auginti karpius. Sukaupęs nemažai žinių ir patirties, ėmėsi rengti ūkininkams vadovėlių „Karpių auginimas mažuose tvenkiniuose“. Dotnuvos žemės ūkio akademijos rektorius P. Matulionis, įvertindamas V. Putvinskio žinias ir nuopelnus, 1926 m. pavasarį jį pakvietė į akademiją dėstyti studentams žuvininkystės pagrindus. Tuo laiku V. Putvinskis, vystant Lietuvos žemės ūkį, įdiegė itin daug naujovių. Jis ėmėsi auginti lubinus, numelioravo laukus, įvedė sėjomainą, įsteigė pavyzdinę pieno ūkį, populiarino Žemaitukų veislės arklius. 1923-1928 metais Graužikų dvaras buvo pavyzdinis.

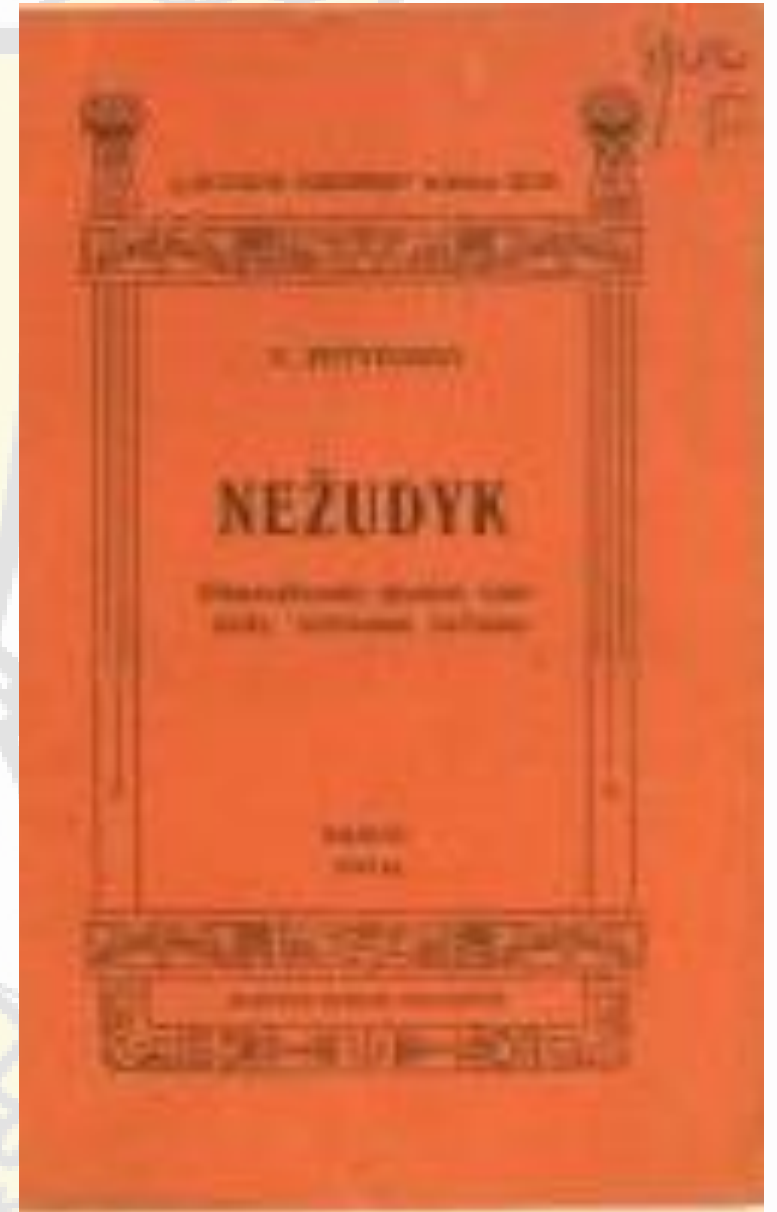
*Vladas Putvinskis Graužikuose. Autorius nežinomas. 1927 m.
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus*

Vladas Putvinskis. 1894 m.
F. Benckert, Šiaulių Aušros muziejus

Vlodo Putvinskio kūryba:

Vienaveiksmis dramos
vaizdelis vaikams „NEŽUDYK“,
1914 m.

VLADAS PUTVINSKIS-PŪTVIS

Kūrė sakmes, apsakymus. Viena žymiausių jo sukurtų legendų „Giedrė“ (1915 m.) Jis sukūrė šios legendos personažo vardą – **Giedrė**.

Kaip tikrą poeziją galima skaityti po kelis kartus, taip ir „Giedrė“ beskaitydamas randi vis naujų minčių, vis gražesnių vaizdų. Ši legenda sužadina kilniausius žmogaus jausmus. <...> Iš „Giedrės“ dvelkia kažin koks švelnumas, jaukumas, ir ji mums, lietuviams, yra labai artima. „Giedrė“ - tai vienas mūsų gražiųjų literatūros perlų“. Dr. Meilė Lukšienė

Paminklas Vladiui Putvinskiui Kelmėje. Paminklo autorius – V. Putvinskio anūkas architektas Stasys Pūtvis.

Istorinės dokumentikos laida apie Lietuvos bajorą,
Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėją Vladą Putvinskį:

[žiūrėti](#)

Kaune, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje, pastatytas V. Putvinskio-Pūtvio biustas, o netoliese – jo vardu pavadinta gatvė.

Vilmanto Raupelio nuotr.